

**De arbeidsomstandigheden in Europa:
van vaststelling tot aanmoediging van het onderzoek**

Dhr. Marc De Greef
Algemeen Directeur
PREVENT

1. Arbeidsomstandigheden in de Europese Unie: een balans

Uit een bevraging uitgevoerd door de Europese Stichting voor de Verbetering van de Levens- en Arbeidsomstandigheden blijkt dat de arbeidsomstandigheden van veel werknemers in Europa nog steeds te wensen overlaten. Het verband met de stijgende beroepsgebonden gezondheidsproblemen is snel gelegd. De blootstelling aan een fysiek belastende omgeving, de slechte werkpostinrichting, de hogere werkbelasting en de toegenomen nood aan flexibiliteit worden als oorzaken aangeduid. In tegenstelling tot wat men zou verwachten is repetitief werk niet afgenomen. Bovendien zijn steeds meer werknemers blootgesteld aan lawaaioverlast, pijnlijke of moeilijke houdingen en het manueel hanteren van lasten. Meer dan 15 miljoen werknemers en werkneemsters in de Europese Unie zeggen het slachtoffer te zijn van ongewenste intimiteiten of van pesten op het werk. Vooral dit laatste probleem is de laatste jaren toegenomen. De ongelijkheid tussen man en vrouw blijft eveneens bestaan en dit zowel wat jobs als wat lonen betreft.

Er vallen weliswaar ook enkele verbeteringen te noteren, op het gebied van opleidingsmogelijkheden bijvoorbeeld, maar ze wegen niet op tegen de verslechtering van andere omstandigheden.

2. Gezondheidsproblemen

De gezondheidsproblemen die de werknemers het meest relateren aan de arbeidsomstandigheden, zijn rugpijn (in toenemende mate: 30 % in 1995, 33 % in 2000), spierpijn in nek en schouders (23 % in 2000) en algemene vermoeidheid (in toenemende mate: 20 % in 1995, 23 % in 2000). Klachten over hoofdpijn zijn ook vaker aan de orde (13 % in 1995, 15 % in 2000). Het aantal stressklachten blijft op hetzelfde niveau (28 %).

Repetitief werk heeft een belangrijke band met werkgerelateerde aandoeningen van de bovenste ledematen: 48 % van de klachten over rugpijn en 37 % van die over spierpijn in nek en schouders worden toegeschreven aan repetitieve bewegingen. Als er geen repetitief werk aan te pas komt, dalen die klachten tot respectievelijk 19 % en 11 %.

Wie werkt in onzekere arbeidsomstandigheden (uitzendkrachten, tijdelijke contracten, ...), moet de klus vaker klaren in moeilijke houdingen of moet meer manueel lasten tillen dan vaste werknemers. Deze personen hebben bijgevolg meer kans op een arbeidsongeval. Positief punt is dan weer dat het algemene bewustzijn van de werknemers over de gezondheidsrisico's op het werk gegroeid is.

3. Hogere werkbelasting

Zoals in de lijn ligt van de twee vorige enquêtes van de Stichting (1990 en 1995), is de werkbelasting de laatste jaren verder toegenomen. Hoewel de arbeidstijd neigt te verminderen – ten minste voor een deel van de werknemers –, toch lijkt het arbeidstempo toe te nemen en worden de pauzes korter. Dit fenomeen wordt meer en meer op de rug geschoven van de 'eisen van de markt' (de vraag volgen), terwijl de 'industriële' of de 'bureaucratische vraag' aan belang inboet. Gezondheidsproblemen die werknemers het vaakst relateren aan een hogere werkbelasting, zijn rugpijn (46 % met het werkritme en 42 % met de korte pauzes in 2000) en stress (40 % met het werkritme en met de korte pauzes in 2000). Ook verwondingen worden genoemd in verband met hoog werkritme en korte pauzes (respectievelijk 11 % en 10 % in 2000).

4. Flexibele werktijd

Tussen 1990 en 1995 tekent zich een duidelijke tendens af naar spreiding van de werktijd, zowel in de dagen van de week als in de uren van de dag. Hier komt een ander aspect bij: onregelmatige werkuren, de onvoorspelbaarheid van de werkroosters. 24 % van de werknemers zegt onregelmatige weekroosters te hebben, 41 % heeft onregelmatige dagschema's. Voor 19 % stelt deze manier van werken problemen voor hun sociaal en familiaal leven.

Tussen 1990 en 1995 viel een verbetering waar te nemen in de controle die de werknemer heeft over het werkritme, de werkmethode en -organisatie (bijvoorbeeld de planning van pauzes en verlof). In de periode 1995-2000 lijkt deze zelfstandigheid af te nemen. Dit is vooral het geval voor wie in een fabriek werkt en voor de diensten-, transport- of communicatiesector. Deze factor werkt stress en vermoeidheid in de hand.

5. Een kwalitatieve aanpak

De resultaten van deze enquête bevestigen de nood aan een kwalitatieve benadering van de arbeid. Dat de arbeidsomstandigheden vérstrekkende gevolgen hebben voor de gezondheid en de productiviteit, hoeft geen bewijs meer. Op het moment van een toegenomen concurrentiestrijd in de context van een wereldeconomie vormt een gezonde en veilige werkomgeving een belangrijke uitdaging.

Het is in deze context dat het wetenschappelijk onderzoek een uitermate belangrijke bijdrage kan leveren door onder andere de verschillende veiligheids- en gezondheidsproblemen preciezer in kaart te brengen en op basis hiervan de geschikte preventiestrategieën aan te reiken. Met het oog op de implementatie van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek in de praktijk, is het belangrijk om voortdurend aandacht te hebben voor de behoeften en de ervaring van de zogenaamde "veldwerkers". Daarom moet voortdurend gewerkt worden aan de dialoog tussen de onderzoekers en de deskundigen op het terrein.